

LA NECRÒPOLIS ISLÀMICA MEDIEVAL DE GATA.

Juan de Dios Boronat Soler.

De tots és sabut que quan a l'any 1968 es van realitzar les xanques per a la canalització d'aigües públiques, en el carrer la Bassa i enfront de la farmàcia de N' Elías Ivars, es van trobar una sèrie d'esquelets, o tombes, o nínxols, o alguna cosa ..., que segurament devia ser dels "moros"..., coses velles..., antigues..., que ningú saben què són, i que van despertar la curiositat dels veïns, moltes persones ho van veure i van contemplar com les obres destruïen les "primeres planes" de la història de Gata, sense llegir-les, sense adonar-se'n que prescindien, per sempre, d'un Patrimoni Històric que és l'herència cultural més important d'un poble, que li permet identificar-se com a tal, i que estem obligats a transmetre'l a les generacions futures. Però clar, en aquelles èpoques l'espenta del progrés es feia imprescindible, la ignorància i desinterès pels temes històrics i la manca de mitjans econòmics, tècnics i humans per fer un estudi de les troballes, van permetre la seua destrucció.

Però la troballa, no va ser massa sorpresa, sobretot per als veïns del carrer la Bassa i del carrer Xaló, que moltes voltes, i des de sempre, al fer qualsevol forat, i no calia molt fondo, bé per fer fonaments, bé per fer xanques per a conduccions, pous, etc, es trobaven amb el ossos d'algun "moro"..., no sabien massa bé el que era, però tampoc els preocupava, i no li donaven massa importància, malgrat ser restes humanes.

foto 1. Vista aèria del solar excavat.

foto 2. Cobriment de lloses de tap d'un enterrament.

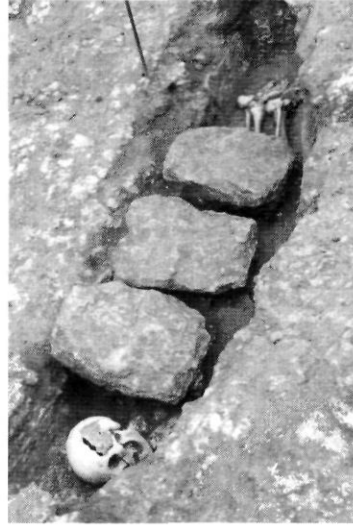

foto 3. Disposició d'un esquelet.

A finals de l'estiu de 1993, van enderrocar la casa 15 del carrer Xaló, i al fer els fonaments per a la nova, es van entropessar amb “més ossos de moros”. Les autoritats públiques al tindre coneixement de la troballa, i prendre consciència de la importància i l'oportunitat històrica que representava, van decidir intervindre, i realitzar una excavació arqueològica de salvament, a fi de documentar suficientment les restes i permetre la continuació de l'obra. Des del 8 d'octubre al 19 de novembre de 1993 s'excavaren 148 m², on s'anava a construir, dels 442 m² del solar.

Els resultats provisionals de l'excavació arqueològica foren, que es tractava de “part d'una Necròpolis amb les restes de 26 sepultures, que corresponen a la tipologia i a les pràctiques funeràries de les comunitats baix-medievals islàmiques-morisques (mudèjars), datables entre els segles XI i XVI” (fig. 1 - foto 1).

Es tracta d'un trosset del Cementeri de les persones que vivien en un xicotet grupet de casetes, a penes unes 50 al final del període. Possiblement devien estar en el cuny que es forma entre el riu Gorgos i el barranquet de les Bolerias, i que té una entitat i que anomenem Gata. Possiblement va aparèixer amb les necessitats de proveïment de productes agrícoles a Dénia i el seu Port, que durant aquesta època va adquirir el seu màxim esplendor i apogeu. De les cases, de la seua localització i distribució, no sabem encara res. De quina raça són, com eren, de quina esperança de vida disposaven, de què s'alimentaven, quines malalties patien, de què morien, quines activitats realitzaven, tot açò i altres coses més ens ho diran els estudis antropològics dels esquelets recuperats amb el mètode arqueològic.

foto 4. Detall de la capçalera d'una sepultura.

El que sí que sabem és que en la zona compresa entre el carrer Xaló, el carrer la Bassa i el barranquet de les Bolerias, s'estenia una zona erma, de "pedra de tap" (margues terciàries), que va ser utilitzada entre els segles XI al XVI per al soterrament dels primers gaters, que formarien una xicoteta comunitat dedicada a l'explotació agrícola de les rodalies. Esta comunitat practicava la religió musulmana, encara després de la conquesta cristiana al segle XIII, continuant amb ella fins el 1609 que els expulsaren. Açò fa suposar que el sector excavat tindria una cronologia antiga, per l'ortodòxia del ritus funerari emprat i no alterat per la intransigència cristiana de l'època, que els obligà a convertir-se i després a exiliar-se.

La xicoteta part del cementeri que s'ha pogut documentar, demostra que el ritus funerari emprat és estrictament musulmà, és a dir, les tombes es fan sobre sòl verge, amb una direcció fixa de nord a sud, i col·locades una al costat de l'altra, separades per un metre i mig aproximadament, formant fileres.

Les tombes es construïren en terra d'argiles roges i en el "tap", amb la llargària del cadàver, i una amplària en la boca suficient per col·locar-lo de costat, amb una fondària d'uns 40 cms. S'eixampla pel costat oriental, formant una bòveda. En la part meridional es deixa un xicotet esglaó, per descansar el cap. El cadàver es disposava nu, embolicat amb un sudari, descansant estés amb els peus junts i les mans arplegades al baix ventre, recolzat del costat dret, amb els peus al nord i el cap al sud, de manera que miraven a l'est, cap a la Meca. La seua religió exigia no disposar cap tipus d'aixovar, cosa que impedeix qualsevol intent de datar-los exactament, encara que en altres llocs s'ha pogut datar algun objecte aparegut a l'interior de les tombes, casual o intencionadament. D'ací la importància d'excavar-les totes, per datar-les i classificar-les. Una volta dipositat el cadàver, es cobria la tomba amb lloses de "tap", algunes amb teules, com les teulades, i almenys una infantil amb taulells rectangulars, deixant una cambra buida. La tapa de lloses es cobria amb terra i es senyalava d'alguna forma que no s'ha conservat.

Encara falten moltes incògnites per resoldre, i molt d'estudi que completar, fins ara es coneix molt bé la genealogia dels "propietaris", i no res dels que deixaren la suor de la seua vida en la construcció d'un espai habitable en aquest racó del món. Aquest és l'arxiu on es guarden les primeres planes de la Història del poble, de les persones que en esta terra han viscut i que han fet Gata.

foto 5. Detall de la part dels peus d'una tomba.

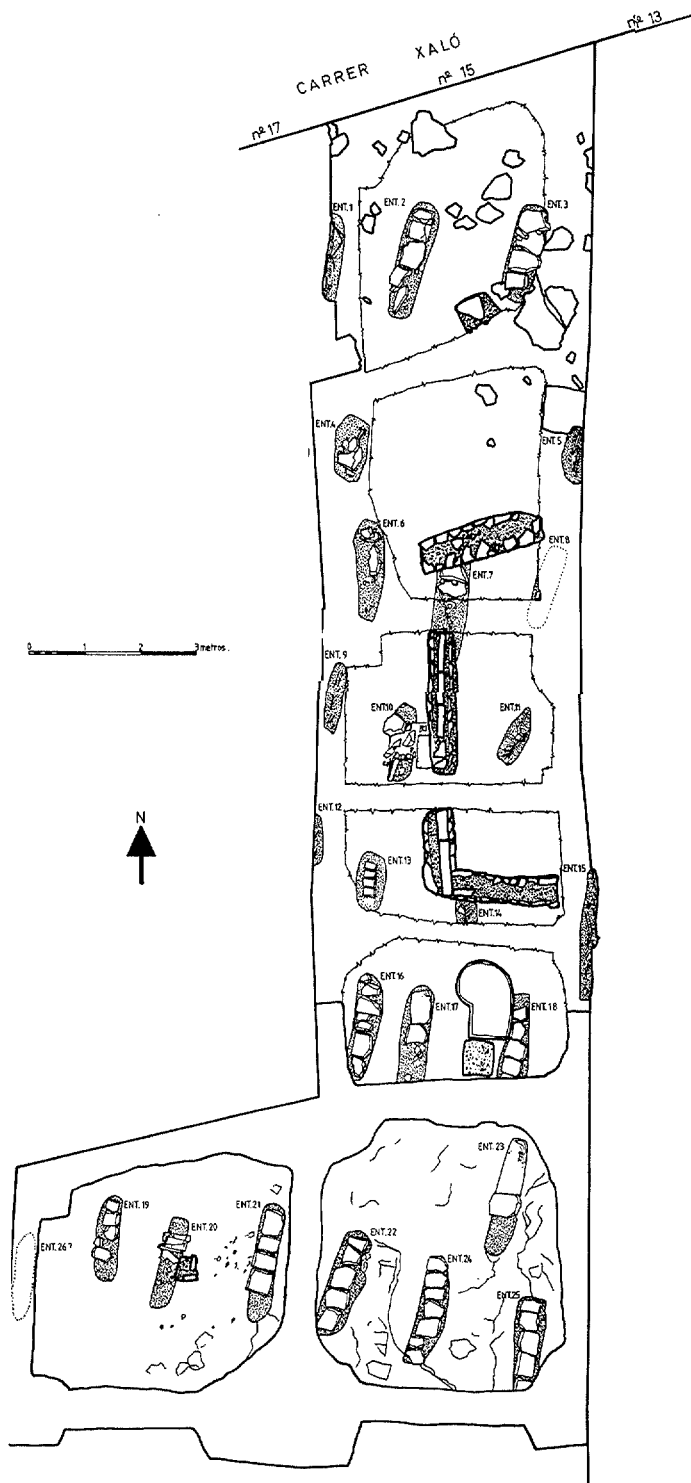

fig. 1: Planta de l'excavació.